

Suvestinė redakcija nuo 1997-01-01 iki 1999-02-19

Nutarimas paskelbtas: Žin. 1995, Nr. [17-398](#), i. k. 0951100NUTA00000267

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

N U T A R I M A S

**DĖL KOMPENSACIJŲ UŽ YPATINGAS DARBO SĄLYGAS APSKAIČIAVIMO IR
IŠMOKĖJIMO TVARKOS PATVIRTINIMO**

1995 m. vasario 20 d. Nr. 267

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo (Žin., 1994, Nr. [59-1153](#), Nr. [101-2017](#)) 56 straipsniu, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarką (pridedama).

2. Nustatyti, kad:

2.1. šiuo nutarimu patvirtinta Kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarka taikoma nuo 1995 m. sausio 1 dienos;

2.2. kompensacijos už ypatingas darbo sąlygas mokamos iš valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto.

3. Suteikti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai teisę aiškinti šiuo nutarimu patvirtintą Kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarką.

VALDYMO REFORMŲ IR SAVIVALDYBIŲ
REIKALŲ MINISTRAS, PAVADUOJANTIS
MINISTRĄ PIRMININKĄ

MINDAUGAS STANKEVIČIUS

SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS

MINDAUGAS MIKAILA

KOMPENSACIJŲ UŽ YPATINGAS DARBO SĄLYGAS APSKAIČIAVIMO IR IŠMOKĖJIMO TVARKA

Bendrosios nuostatos

1. Kompensacijos už ypatingas darbo sąlygas (toliau vadinama – kompensacijos) apskaičiuojamos, skiriamos ir mokamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo (Žin., 1994, Nr. [59-1153](#), Nr. [101-2017](#)) 56 straipsniu ir šia tvarka.

Teisė gauti kompensaciją

2. Teisę gauti kompensaciją turi nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, išdirbę Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo (toliau vadinama – Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas; minėtasis įstatymas) 56 straipsnio antrojoje – ketvirtojoje dalyse (šios tvarkos 4.1–4.9 punktuose) nustatytą laiką kompensacijai gauti arba ne mažiau kaip pusę šio laiko minėtojo įstatymo 56 straipsnio penktojoje dalyje ir šios tvarkos priede nurodytu laikotarpiu, jeigu iki minėtojo įstatymo įsigaliojimo, t. y. iki 1995 m. sausio 1 d., šiems asmenims nebuvo paskirta valstybinė socialinio draudimo senatvės ar ištarnauto laiko pensija, Lietuvos Respublikos ar personalinė pensija tuo metu galiojusia tvarka.

Punkto pakeitimai:

Nr. [1034](#), 1996-09-02, Žin., 1996, Nr. 84-2012 (1996-09-06), i. k. 0961100NUTA00001034

3. Asmenys, atvykę nuolat gyventi į Lietuvos Respubliką iš kitų valstybių, turi teisę gauti kompensaciją šios tvarkos 2 punkto nurodytomis sąlygomis, jeigu jų darbo laikas kitoje valstybėje pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 52 straipsnio pirmąją ir antrąją dalis prilyginamas valstybinio socialinio pensijų draudimo stažui, ir su sąlyga, kad jie negauna pensijos iš kitos valstybės. Atvykęs iš kitos valstybės asmuo patvirtina pensijos kitoje valstybėje gavimo ar negavimo faktą atitinkamų tos valstybės institucijų (socialinio aprūpinimo, socialinio draudimo ar kt.) išduota pažyma. Tais atvejais, kai atvykusiam asmeniui kitoje valstybėje buvo paskirta pensija lengvatinėmis sąlygomis, tačiau, atvykęs į Lietuvą, pagal minėtąją įstatymą jis neturi teisės gauti šios pensijos ar kitokios valstybinės socialinio draudimo pensijos, laikotarpis, už kurį mokama kompensacija pagal minėtojo įstatymo 56 straipsnio antrąją – penktąją dalis ir šios tvarkos 4.1-4.9 punktus, atitinkamai mažinamas tiek mėnesių, už kiek mėnesių atvykusiam asmeniui kitoje valstybėje buvo mokėta pensija lengvatinėmis sąlygomis. Jeigu tarpvalstybinėse sutartyse numatytos kitokios šių asmenų pensinio aprūpinimo sąlygos, vadovaujamosi tų sutarčių nuostatomis.

Darbo laikas kompensacijai gauti

4. Kompensacijos skiriamos ir mokamos šiems asmenims, kurie iki Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo įsigaliojimo dirbo minėtojo įstatymo 56 straipsnio antrojoje- ketvirtojoje dalyse nustatytą laiką darbus, numatytus tam tikruose Lietuvoje galiojusiuose darbų ir profesijų sąrašuose:

4.1. vyrams, dirbusiems ne mažiau kaip 10 metų, o moterims – ne mažiau kaip 7,5 metų požeminius darbus, darbus kenksmingomis darbo sąlygomis ir karštuosiuose cechuose, numatytus Lietuvoje galiojusiame gamybų, cechų, profesijų ir pareigų 1 sąraše, patvirtintame buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1956 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 1173 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio antrosios dalies 1 punktą už 10 metų;

4.2. vyrams, dirbusiems ne mažiau kaip 12,5 metų, o moterims – ne mažiau kaip 10 metų kitus darbus sunkiomis darbo sąlygomis, numatytus Lietuvoje galiojusiame gamybų, cechų, profesijų ir pareigų 2 sąraše, patvirtintame buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1956 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 1173 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio antrosios dalies 2 punktą už 5 metus. Į šių asmenų darbo laiką kompensacijai gauti prireikęs įskaitomas jų požeminių darbų, darbų kenksmingomis darbo sąlygomis ir karštuosiuose cechuose darbo laikas, nurodytas šios tvarkos 4.1 punkte;

4.3. vyrams, dirbusiems 25 metus, o moterims – 20 metų darbus, numatytus Lietuvoje galiojusiame skraidymo ir skraidymų bandymo sudėties darbuotojų pareigų sąraše, patvirtintame buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1958 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 1372 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), bei skraidymo ir skraidymų bandymo pareigų sąraše – buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1987 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1412 patvirtintų Ištarnauto laiko pensijų skyrimo ir mokėjimo tam tikriems civilinės aviacijos ir skraidymų bandymo sudėties darbuotojams nuostatų (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) priede, kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio trečiąją dalį už 10 metų;

4.4. vyrams ir moterims, dirbusiems ne mažiau kaip 15 kalendorinių metų buvusios TSRS Tolimosios Šiaurės rajonuose arba ne mažiau kaip 20 metų vietovėse, prilygintose Tolimosios Šiaurės rajonams, pagal Lietuvoje galiojusį buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1967 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 1029 patvirtintą buvusios TSRS Tolimosios Šiaurės rajonų ir jiems prilygintų vietovių sąrašą (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio ketvirtosios dalies 1 punktą už 5 metus;

4.5. moterims, dirbusioms ne mažiau kaip 20 metų tekstilės pramonės įmonėse darbus, numatytus buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1967 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 1021 patvirtintame tekstilės pramonės gamybų ir profesijų sąraše (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio ketvirtosios dalies 2 punktą už 5 metus;

4.6. moterims, dirbusioms ne mažiau kaip 15 metų traktorininkėmis mašinistėmis žemės ūkyje, kitose ūkio šakose, taip pat statybos, kelių ir krovimo mašinų mašinistėmis pagal buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1975 m. balandžio 21 d. nutarimu Nr. 311 patvirtintą gamybų ir profesijų sąrašą (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio ketvirtosios dalies 3 punktą už 5 metus;

4.7. artistams, išdirbusiems tam tikrą stažą, teikusį teisę gauti ištarnauto laiko pensiją pagal galiojusį buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1967 m. gruodžio 27 d. nutarimą Nr. 1169 „Dėl TSRS Vyriausybės sprendimų dėl ištarnauto laiko pensijų teatrų ir kitų teatrinių – žiūrovinių įstaigų bei kolektyvų kai kurių kategorijų artistams suvienijimo“ (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio ketvirtosios dalies 4 punktą už 5 metus;

4.8. civilinės aviacijos darbuotojams vyrams, valdžiusiems oro eismą ir turėjusiems dispečerio liudijimą ne mažiau kaip 15 metų, o moterims – ne mažiau kaip 10 metų, galėjusiems gauti pensiją pagal buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1987 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1412 patvirtintus Ištarnauto laiko pensijų skyrimo ir mokėjimo tam tikriems civilinės aviacijos ir skraidymų bandymo sudėties darbuotojams nuostatus (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio ketvirtosios dalies 5 punktą už 5 metus. Į šių darbuotojų darbo laiką kompensacijai gauti įskaitomas taip pat jų darbo skraidymo ir skraidymų bandymo sudėties darbuotojais laikas pagal šios tvarkos 4.3 punktą;

4.9. civilinės aviacijos inžinerijos ir technikos darbuotojams vyrams, dirbusiems ne mažiau kaip 20 metų, moterims – ne mažiau kaip 15 metų darbus, nurodytus buvusios TSRS Ministrų Tarybos 1987 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1412 patvirtintuose Ištarnauto laiko pensijų skyrimo

ir mokėjimo tam tikriems civilinės aviacijos ir skraidymų bandymo sudėties darbuotojams nuostatuose (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais), kompensacijos skiriamos ir mokamos pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio ketvirtosios dalies 6 punktą už 5 metus. Į šių darbuotojų darbo laiką kompensacijai gauti įskaitomas taip pat jų darbo skraidymo ir skraidymų bandymo sudėties darbuotojais laikas pagal šios tvarkos 4.3 punktą.

5. Asmenims, išdirbusiems ne mažiau kaip pusę laiko, Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio antrojoje – ketvirtojoje dalyse (šios tvarkos 4.1–4.9 punktuose) nustatyto kompensacijai gauti, išmokama kompensacijos dalis, proporcinga dirbtam laikui, jeigu kompensacijai gauti nustatytas darbo ypatingomis sąlygomis laikas buvo dirbamas nurodytojo įstatymo 56 straipsnio penktojoje dalyje ir šios tvarkos 1 priede numatytais laikotarpiais.

6. Lietuvos Respublikoje taikomi šios tvarkos 4.1–4.9 punktuose nurodytieji tam tikrų profesijų ir pareigų sąrašų pakeitimai ir papildymai, kurie buvo padaryti iki 1990 m. kovo 11 dienos. Į pakeitimus ir papildymus, padarytus po šios datos, neatsižvelgiama.

7. Darbo laikas kompensacijai gauti apskaičiuojamas pagal faktinio darbo ypatingomis sąlygomis trukmę. Per kalendorinius metus negali būti įskaityta daugiau kaip vieni darbo ypatingomis sąlygomis metai. Skraidymo ir skraidymų bandymo sudėties darbuotojų faktinio darbo laikas apskaičiuojamas ta tvarka, kuri buvo taikoma nustatant jų skraidymo ir skraidymų bandymo laiką išstarnauto laiko pensijai skirti. Jokia kitokia asmens veikla darbui ypatingomis sąlygomis neprilyginama.

Kompensacijos parinkimas, esant teisei į kelias kompensacijas

8. Jeigu asmuo pagal Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnį ir šios tvarkos 4.1–4.9 ir 5 punktus turi teisę į kelias kompensacijas, mokama tik didžiausioji.

9. Jeigu asmuo dirbo mišrius darbus pagal profesijų ir pareigų 1 ir 2 sąrašus (Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio antrosios dalies 1 ir 2 punktai bei šios tvarkos 4.1 ir 4.2 punktai), tačiau neturi išdirbęs atskirai pagal kiekvieną sąrašą kompensacijai ar jos daliai gauti nustatyto laiko, šių darbų laikotarpiai gali būti sumuojami ir asmeniui suteikiama teisė gauti kompensaciją ar jos dalį kaip dirbusiam darbus pagal profesijų ir pareigų 2 sąrašą, esant sąlygoms, nustatytoms šios tvarkos 4.2 ir 5 punktuose kompensacijai ar jos daliai gauti.

Kreipimasis dėl kompensacijos ir jos skyrimas

10. Asmenys, turintys teisę gauti kompensaciją ar jos dalį, privalo per dvejus metus nuo Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo įsigaliojimo kreiptis dėl jos į savo nuolatinės gyvenamosios vietos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinį skyrių (toliau vadinama – socialinio draudimo teritorinis skyrius). Prie prašymo suteikti kompensaciją pridedami darbo ypatingomis sąlygomis įrodymo dokumentai (darbo knygelė, valstybinio socialinio draudimo pažymėjimas, darbdavių ar archyvų išduotos pažymos apie darbo ypatingomis sąlygomis trukmę bei pobūdį, prireikus – ir kiti dokumentai).

11. Socialinio draudimo teritoriniai skyriai, gavę prašymą ir dokumentus dėl kompensacijos, patikrina šių dokumentų išdavimo pagrįstumą, nustato asmens teisę gauti kompensaciją ar jos dalį ir per 10 dienų nuo prašymo su visais reikiama dokumentais gavimo raštišku sprendimu patvirtina šios teisės buvimą ar nebuvimą.

12. Asmenims, išskyrus nurodytuosius Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio trečiojoje dalyje ir ketvirtosios dalies 4 punkte (šios tvarkos 4.3 ir 4.7 punktuose), turintiems teisę gauti kompensaciją arba jos dalį, kompensacija pradeda mokėti likus tiek mėnesių, iki asmeniui sukaks minėtojo įstatymo nustatytas senatvės pensijos amžius, už kiek mėnesių kompensaciją išmokėti priklauso. Asmenims, nurodytiems minėtojo įstatymo 56 straipsnio trečiojoje dalyje ir ketvirtosios dalies 4 punkte (šios tvarkos 4.3 ir 4.7 punktuose), turintiems teisę gauti kompensaciją arba jos dalį, kompensacija gali būti pradėta mokėti anksčiau, jeigu jie nedirba pagal pareigas, suteikusias teisę gauti kompensaciją. Šiems asmenims kompensacija pradeda

mokėti nuo jų pasirinktos datos pagal jų pareiškimą, paduotą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniam skyriui. Šiuo atveju bendras išmokėtinų mėnesio kompensacijų skaičius neturi viršyti asmeniui priklausančių mėnesio kompensacijų skaičiaus.

Punkto pakeitimai:

Nr. [1034](#), 1996-09-02, *Žin.*, 1996, Nr. 84-2012 (1996-09-06), i. k. 0961100NUTA00001034

13. Mėnesio kompensacijos dydis sudaro 150 procentų valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio. Asmenims, nurodytiems Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 56 straipsnio trečiojoje dalyje ir ketvirtosios dalies 4 punkte (šios tvarkos 4.3 ir 4.7 punktuose), kompensacija gali būti skiriama ir mokama jų pasirinkto tvirto dydžio, tačiau ne mažiau kaip 50 procentų ir ne daugiau kaip 150 procentų valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio per mėnesį.

Punkto pakeitimai:

Nr. [1034](#), 1996-09-02, *Žin.*, 1996, Nr. 84-2012 (1996-09-06), i. k. 0961100NUTA00001034

14. Jeigu dėl kompensacijos kreipiamasi pavėluotai, kompensacija skiriama nuo teisės gauti kompensaciją arba jos dalį atsiradimo dienos, tačiau ne daugiau kaip už 12 mėnesių iki dokumentų dėl kompensacijos gavimo socialinio draudimo teritoriniame skyriuje dienos ir ne anksčiau kaip nuo Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo įsigaliojimo dienos.

Kompensacijų mokėjimas

15. Kompensacijos mokamos neatsižvelgiant į kompensacijos gavėjo turimas pajamas.

16. Kompensacijos gavėjui mirus, kompensacija išmokama jį laidojusiems asmenims už mirties mėnesį, jeigu ji dar nebuvo išmokėta, ir dar už du mėnesius tokio pat dydžio, kokia kompensacija buvo mirties mėnesį. Kompensacija šiuo atveju išmokama, pateikus mirties pažymą.

17. Kompensacijos gavėjui persikėlus nuolat gyventi į užsienį, kompensacija išmokama už 6 mėnesius į priekį išvykimo mėnesio dydžio ir toliau nebemokama. Jeigu tarpvalstybinėse sutartyse nustatyta kitokia tvarka, remiamasi tų sutarčių nuostatomis.

Baigiamosios nuostatos

18. Skiriant ir mokant kompensacijas, taikomos Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 38 ir 42 straipsnių atitinkamos nuostatos bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 18 d. nutarimu Nr. 1156 „Dėl Valstybinių socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ (*Žin.*, 1994, Nr. [91-1781](#)) patvirtintų Valstybinių socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 44, 48–56 ir 71–77 punktai.

19. Ginčai dėl kompensacijų nagrinėjami Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 43 straipsnio nustatyta tvarka.

20. Juridinis ar fizinis asmuo, išdavęs dokumentus kompensacijai gauti, atsako už jų teisingumą įstatymų nustatyta tvarka ir atlygina valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui materialinę žalą, padarytą dėl nepagrįstai išduotų dokumentų.

Kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas
apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarkos
priedas

DARBO LAIKAS KOMPENSACIJAI GAUTI

Darbas ypatingomis sąlygomis, pagal darbų ir profesijų sąrašus bei tam tikras profesijas	Visai kompensacijai gauti iki 1995 m. sausio 1 d. turi būti dirbta ne mažiau kaip			Kompensacijos daliai, proporcingai dirbtam laikui, gauti iki 1995 m. sausio 1 d. turi būti dirbta ne mažiau kaip		
	dirbtų metų skaičius vyrams	dirbtų metų skaičius moterims	mėnesių, už kuriuos mokama kompensacija, skaičius	dirbtų metų skaičius vyrams	dirbtų metų skaičius moterims	laikotarpis (metais)
Pagal 1 sąrašą	10	7,5	120	5	3 m. 9 mėn.	1988–1994
Pagal 2 sąrašą	12,5	10	60	6 m. 3 mėn.	5	1986–1994 (vyrams) 1988–1994 (moterims) 1980–1994 (vyrams) 1983–1994 (moterims) 1986–1994
Skraidymo ir skraidymų bandymo sudėties darbuotojams	25	20	120	12,5	10	1980–1994 (vyrams) 1983–1994 (moterims)
Dirbusiesiems buvusios TSRS Tolimojoje Šiaurėje	15	15	60	7,5	7,5	1986–1994
Dirbusiesiems buvusios TSRS Tolimajai Šiaurės prilygintose vietovėse	20	20	60	10	10	1983–1994
Moterims, dirbusioms tekstilės pramonės įmonėse	–	20	60	–	10	1983–1994
Moterims, dirbusioms traktorininkėmis mašinistėmis	–	15	60	–	7,5	1986–1994
Civilinės aviacijos darbuotojams, valdžiusiems oro eismą ir turėjusiems dispečerio liudijimus	15	10	60	7,5	5	1986–1994 (vyrams) 1988–1994 (moterims)
Civilinės aviacijos inžinerijos ir technikos darbuotojams	20	15	60	10	7,5	1983–1994 (vyrams) 1986–1994 (moterims)
Artistams, turintiems 20 metų kūrybinio darbo scenoje stažą	20	20	60	10	10	1983–1994
Artistams, turintiems 25 metų kūrybinio darbo scenoje stažą	25	25	60	12,5	12,5	1980–1994
Artistams, turintiems 30 metų kūrybinio darbo scenoje stažą	30	30	60	15	15	1978–1994

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas

Nr. [1034](#), 1996-09-02, Žin., 1996, Nr. 84-2012 (1996-09-06), i. k. 0961100NUTA00001034

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. vasario 20 d. nutarimo Nr. 267 "Dėl Kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarkos patvirtinimo" dalinio pakeitimo